సమాజాభివృద్ధిని ఆ సమాజంలోని
మహిళాభివృద్ధితో లెక్కిస్తాను.
- డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్

DBRC
Dalit Bahujan Resource Centre

మహిళా రక్షణ చట్టాల సంక్షిప్త సమాచారం

దళిత బహుజన రిసోర్స్ సెంటర్

డోర్.నం. 4-16-25/6, బండ్లమూడి కాంప్లెక్స్, 4వ లైను, భారత్‌పేట, అమరావతి రోడ్, గుంటూరు-522 002.
ఫోన్: 0863-2254271 | ఇ-మెయిల్: apdbrc@gmail.com

భారత దేశంలోని మహిళలకు గల ముఖ్యమైన

రాజ్యాంగ మరియు చట్టపరమైన రక్షణలు

బాబాసాహెబ్ డా॥ బి.ఆర్. అంబేడ్కర్ భారత రాజ్యాంగంలోని రాజ్యాంగ పీఠిక, ఆదేశిక సూత్రాలు, ప్రాథమిక హక్కుల ద్వారా దేశ ప్రజలందరికీ కుల, మత, లింగ వివక్ష లేకుండా సమాన హక్కులు కల్పించుట ద్వారా దేశంలో మహిళాభివృద్ధికి తొలి అడుగుపడింది. భారత రాజ్యాంగం మహిళలకు సమానత్వం అందించడమే కాక, మహిళలకు అనుకూలంగా సానుకూల వివక్ష చర్యలను స్వీకరించేందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు అధికారం అందిస్తుంది. ప్రజాస్వామ్య రాజకీయంలోని చట్టాలు, అభి వృద్ధి విధానాలు, ప్రణాళికలు మరియు కార్యక్రమాలు వివిధ రంగాలలో మహిళల అభివృద్ధి లక్ష్యంగా ఏర్పరచుకున్నవి. మహిళలు సమాన హక్కులను పొందేందుకు వివిధ అంతర్జాతీయ సమావేశాలు, మానవ హక్కుల సాధనాలను భారతదేశం ఆమోదించింది. మహిళలు ఎదుర్కొంటున్న అన్ని రకాల వివక్షలను నిర్మూలించడంపై సదస్సు వీటిలో ముఖ్యమైనది.

రాజ్యాంగ హక్కులు:

1. ఆర్టికల్ 14: చట్టం ముందు మహిళలకు సమానత్వం

2. ఆర్టికల్ 15(1): జాతి, కులం, లింగం, మతం మరియు పుట్టిన ప్రదేశం ఆధారంగా ఏ పౌరుడిని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు వివక్ష చూపకూడదు

3. ఆర్టికల్15(3): రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మహిళలు మరియు పిల్లలకు అనుకూలంగా ప్రత్యేక నిబంధనలు చేసే అవకాశం

4. ఆర్టికల్ 16: రాష్ట్రం లోని ఏ కార్యాలయంలోనైనా ఉపాధి మరియు నియమావళికి సంబంధించిన విషయాలలో పౌరులందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పించడం

5. ఆర్టికల్ 39(2): పురుషులు, మహిళలు సరైన జీవనోపాధికి సమాన హక్కు మరియు స్త్రీ, పురుషులకు సమాన పనికి సమాన వేతనం అందించేందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తన విధానాన్ని నిర్ధారిస్తుంది.

6. ఆర్టికల్ 39ఎ: సమాన అవకాశాలు కల్పించడం, చట్టం లేదా ప్రభుత్వ పథకాల ద్వారా అసరమైన ఉచిత న్యాయ సహాయాన్ని అందించే ప్రాతిపదికన న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడం (లేదా) ఆర్థిక మరియు ఇతర అసమానతల కారణంగా న్యాయ సహాయాన్ని పొందే అవకాశాలు ఏ పౌరుడికి నిరాకరించకుండా చూడడం.

7. ఆర్టికల్ 42: రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పని ప్రదేశంలో న్యాయ పరమైన, మానవతా విలువలను కాపాడేందుకు మరియు ప్రసూతి ఉపశమనం కోసం సెలవుల సదుపాయం కల్పించడం

8. ఆర్టికల్ 46: రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రంలోని బల హీన వర్గాల ప్రజల ఆర్థిక, విద్యా రంగాలలోని ఆసక్తిని ప్రోత్సహించేందుకు ప్రత్యేక శ్రద్ధ / చొరవ చూపడం మరియు వారు ఎదుర్కొంటున్న సామాజిక అసమానతలు, ఇతర వివక్ష / దోపిడీల నుండి రక్షించడం.

9. ఆర్టికల్ 47: రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రం లోని ప్రజల జీవన ప్రమాణాలను మరియు పౌష్టికాహార స్థాయిని పెంపొందించాలి.

10. ఆర్టికల్ 51(ఎ)(ఇ): భారతదేశ ప్రజలందరిలో సామరస్యాన్ని మరియు సోదర భావాన్ని పెంపొందించడం మరియు మహిళల గౌరవానికి భంగం కలిగించే పద్ధతులను నిర్మూలించడం.

11. ఆర్టికల్ 243 డి(3): (షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు చెందిన మహిళలకు కేటాయించిన సీట్లతో సహా). ప్రతి పంచాయితీలో ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా నింపాల్సిన మొత్తం సీట్లలో మూడింట ఒక వంతు కంటే తక్కువ కాకుండా మహిళలకు సీట్లను కేటాయించాలి మరియు అలాంటి సీట్లు పంచాయితీ లోని వివిధ నియోజకవర్గాలకు రొటేషన్ పద్ధతి ద్వారా కేటాయించబడతాయి.

12. ప్రతిస్థాయి పంచాయితీలలోని ఛైర్‌పర్సన్ కార్యాల యాలలోని మొత్తం సిబ్బంది సంఖ్యలో మూడింట ఒక వంతుకు తక్కువ కాకుండా మహిళలకు కేటాయించాలి.

13. ఆర్టికల్ 243 టి(3): (షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు చెందిన మహిళలకు కేటాయించిన సీట్లతో సహా)

ప్రతి మున్సిపాలిటీలో ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా నింపాల్సిన మొత్తం సీట్లలో మూడింట ఒక వంతు కంటే తక్కువ కాకుండా మహిళలకు సీట్లను కేటాయించాలి మరియు అలాంటి సీట్లు మున్సిపాలిటీలోని వివిధ నియోజకవర్గాలకు రొటేషన్ పద్ధతి ద్వారా కేటాయించబడతాయి.

14. మున్సిపాలిటీలు, ఛైర్‌పర్సన్‌ల కార్యాలయాలలోని స్థానాలకు షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు మహిళలకు రిజర్వేషన్లు రాష్ట్ర శాసనసభ చట్టం ద్వారా అందించవచ్చు.

చట్టపరమైన నిబంధనలు:

రాజ్యాంగ ఆదేశాల్ని సమర్థించడానికి రాష్ట్రప్రభుత్వం, సమాన హక్కుల నిర్ధారణ, సామాజిక వివక్ష, అనేక రకాల హింసలు మరియు దోపిడీలను ఎదుర్కొనేందుకు ముఖ్యంగా శ్రామిక మహిళలకు సహాయ సేవలను అందించడానికి నిర్దేశించిన వివిధ శాసన చర్యలు అమలు చేస్తోంది. హత్య, దోపిడీ, మోసం మొదలైన నేరాలలో మహిళలు బాధితుల ం అయినప్పటికీ, ప్రత్యేకంగా మహిళలపై జరిగే నేరాలను 'మహిళలపై నేరం' గా పరిగణించబడతాయి. వీటిని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించడమైనది.

1. భారత శిక్షాస్మృతి క్రింద గుర్తించబడిన నేరాలు:

ఎ. అత్యాచారం (సెక్షన్ 376 ఐ.పి.సి.)

బి. వివిధ ప్రయోజనాల నిమిత్తం కిడ్నాప్ చేయడం (సెక్షన్ 363-373)

సి. వరకట్న హత్యలు, వరకట్న మరణాలు (లేదా) చనిపోయేందుకు ప్రయత్నాలు (సెక్షన్ 302 / 304-బి, ఐ.పి.సి.)

డి. శారీరక, మానసిక హింస (సెక్షన్ 498-ఎ, ఐ.పి.సి.)

ఇ. వేధింపులు (సెక్షన్ 354 ఐ.పి.సి.)

ఎఫ్. లైంగిక వేధింపులు (సెక్షన్ 509 ఐ.పి.సి.)

జి. అమ్మాయిల దిగుమతి (21 సం॥ల వరకు)

2. ప్రత్యేక చట్టాల క్రింద గుర్తించబడిన నేరాలు:

చట్టాలు లింగ నిర్దేశితమైనవి కానప్పటికీ చట్టంలోని మహిళలను ప్రభావితం చేసే నిబంధనలు సమయానుసారంగా సమీక్షించ బడతాయి, అభివృద్ధి చెందుతున్న అవసరాలకు అనుగుణంగా సవరణలు చేయబడతాయి. మహిళలు మరియు వారి ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి ప్రత్యేక నిబంధనలు కలిగిఉన్న చట్టాలు.

ఎ. రాష్ట్ర ఉద్యోగుల భీమా చట్టం, 1948

బి. తోటపని చట్టం, 1951

సి. కుటుంబ న్యాయస్థానాల చట్టం, 1954

డి.ప్రత్యేక వివాహ చట్టం, 1954

ఇ. హిందూ వివాహ చట్టం, 1955

ఎఫ్. హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956 (సవరణలు 2005)

జి. హిందూ వారసత్వం చట్టం, 1956

హెచ్. ప్రసూతి ప్రయోజనాల చట్టం, 1961 (సవరణలు 1995)

ఐ. వరకట్న నిషేధిత చట్టం, 1961

జె. లింగనిర్ధారణ (వైద్య) రద్దు చట్టం, 1971

కె. కాంట్రాక్టు కూలీల (రెగ్యులేషన్ మరియు రద్దు) చట్టం, 1976

ఎల్. సమాన వేతన చట్టం, 1976

ఎమ్. బాల్య వివాహ నిరోధక చట్టం, 2006

ఎన్. క్రిమినల్ (సవరణ) చట్టం, 1983

ఒ. కర్మాగారాల (సవరణ) చట్టం, 1986

పి. మహిళల అసభ్య ప్రాతినిధ్య (నిషేధ) చట్టం, 1986

క్యు. సతీసహగమన నిషేధిత చట్టం, 1987

ఆర్. గృహ హింస నుండి మహిళల రక్షణ చట్టం, 2005

మహిళల కోసం ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు:

1. మహిళలకు జాతీయ కమీషన్, భారత రాజ్యాంగం మహిళలకు అందించిన రాజ్యాంగ మరియు చట్టపరమైన భద్రతకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను అధ్యయనం చేసేందుకు, పర్యవేక్షించేందుకు, అవసరమైనచోట సవరణల ం చేసేందుకు మరియు ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న చట్టాలను సమీక్షించడానికి ఒక నిర్దిష్ట ఆదేశంతో ప్రభుత్వం మహిళల కోసం ఈ జాతీయ మహిళా కమిషన్‌ను ఏర్పాటు చేసింది.

2. స్థానిక స్వపరిపాలనలో మహిళలకు రిజర్వేషన్లు: 1992లో పార్లమెంటు ఆమోదించిన 73వ రాజ్యాంగ సరవణ చట్టం పట్టణ, గ్రామీణ ప్రాంతాలలోని కార్యాలయాలలో ఎన్నికల ప్రాతిపదికన పూర్తిచేసే మొత్తం సీట్లలో మూడింట ఒక వంతును మహిళలకు కేటాయిస్తుంది.

మహిళా రక్షణ చట్టాలు

ఎ.పి. దిశా చట్టం - 2020:

మహిళలు, బాలికలపై జరుగుతున్న దాడులు, అత్యాచారాలకు అడ్డుకట్ట వేసేందుకు ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 2019 డిసెంబర్ 13న అసెంబ్లీలో డిసెంబర్ 16న మండలిలో దిశ బిల్లును ఆమోదించడం జరిగింది. బిల్లుపై కేంద్ర ప్రభుత్వ సూచనలను పరిగణలోనికి తీసుకుని దిశ చట్టం-2019ని రద్దు చేసి ఆంధ్రప్రదేశ్ దిశ చట్టం-2020 ని ప్రవేశపెట్టి ఆమోదించింది.

ప్రధానాంశాలు:

• వేగంగా దర్యాప్తు పూర్తి చేసేలా ప్రతి జిల్లాలో డిఎస్పీ నేతృత్వంలో పోలీసు ప్రత్యేక బృందాల ఏర్పాటు.

• కేసుల నమోదుకు ఆన్‌లైన్ విధానం అమలు చేసేలా ప్రత్యేక వ్యవస్థ ఏర్పాటు. మహిళలు, బాలికలపై నేరాలకు పాల్పడే వారి వివరాలు ఆన్‌లైన్ విధానంలో రిజిష్టర్‌లో నమోదు చేస్తారు.

• బాధిత మహిళ లేదా బాలికలకు సత్వర న్యాయం జరిగేలా దోషులకు వేగంగా శిక్షలు అమలు చేసేలా ఈ కేసుల కోసం ప్రతి జిల్లాలో ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ ప్రత్యేక కోర్టులను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తుంది. వీటిలో ప్రత్యేక పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్‌ను కూడా నియమిస్తారు.

• మహిళలు, బాలికలపై తీవ్రమైన నేరాలకు పాల్పడిన వారికి ఐపీసీ సెక్షన్ల ప్రకారం తీవ్రమైన శిక్షలు విధించే అవకాశం.

ప్రభుత్వం తీసుకుంటున్న చర్యలు:

• జీరో ఎఫ్.ఐ.ఆర్. అమలు చేస్తోంది.

• రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 18 దిశా పోలీస్ స్టేషన్ల ఏర్పాటు

• 18 దిశా పోలీస్ స్టేషన్లలో 18 కస్టమైజ్డ్ బస్సులలోని ప్రత్యేక పరికరాలతో సాంకేతిక సిబ్బంది నేర స్థలానికి వెళ్ళి ఆధారాలు సేకరిస్తారు.

• ఆపదలో ఉన్న మహిళలు, చిన్నారులకు సత్వర సహాయం అందించేలా దిశ యాప్ ఆవిష్కరణ.

• దిశ యాప్ ద్వారా వచ్చిన కేసులకు 7 రోజుల్లోనే ఛార్జ్‌షీట్ దాఖలు.

• దిశ యాప్ దర్యాప్తునకు అవసరమైన సాంకేతిక ఆధారల కోసం తిరుపతి, విశాఖపట్నం, మంగళగిరిలో ఫోరెన్సిక్ ల్యాబ్‌ల ఏర్పాటు.

• దాదాపు 700 పోలీస్ స్టేషన్లలో ఉమెన్ స్పెషల్ డెస్క్ ఏర్పాటు చేశారు.

దిశ యాప్:

• మహిళలు, బాలికల రక్షణ కోసం కృషి చేస్తున్న ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆపదలో ఉన్న మహిళలు తక్షణ పోలీసుల సాయం పొందేలా ప్రత్యేకంగా దిశ మొబైల్ యాప్‌ను తీసుకువచ్చింది.

దిశ యాప్ ప్రత్యేకతలు:

• దిశ మొబైల్ యాప్‌ను ఒకసారి డౌన్‌లోడ్ చేసుకుంటే తర్వాత ఇంటర్నెట్ ఉన్నా లేకున్నా పనిచేయడం దీని ప్రత్యేకత.

• మొబైల్‌లో యాప్‌ను ఓపెన్ చేసి ఎస్.ఒ.ఎస్. బటన్‌ను నొక్కితే ఆ ఫోన్ లొకేషన్ వివరాలు అన్నీ పోలీస్ స్టేషన్ కంట్రోల్ రూంకి వెళతాయి.

• మొబైల్ ఎక్కడ ఉంది, 10 సెకన్ల నిడివి గల వీడియో, ఆడియో కంట్రోల్ రూంకి చేరతాయి.

• ట్రాక్ మై ట్రావెల్ అనే ఆప్షన్ ఇందులో ప్రత్యేకమైనది. మహిళలు ఆటో,బస్,క్యాబ్‌లలో ప్రయాణాలు చేస్తున్నప్పుడు 'ట్రాక్ మైట్రావెల్' ఆప్షన్‌లో బయల్దేరిన ప్రదేశం ఎక్కడికి వెళుతున్నారో నమోదు చేయాలి. వెంటనే వారు వెళుతున్న మార్గాన్ని కంట్రోల్ రూం నుండి గమనిస్తారు. నమోదు చేసిన మార్గంలో కాకుండా ఆటో/క్యాబ్ వెళ్తే వెంటనే పోలీస్ కంట్రోల్ రూంతో పాటు లోకల్ పోలీస్ స్టేషన్ ను అప్రమత్తం చేస్తూ మెసేజ్‌లు వెళతాయి.

• ఆపదలో ఉన్నవారు యాప్‌లోని ఎస్.ఒ.ఎస్. బటన్ నొక్కగానే సమాచారాన్ని వెంటనే పోలీస్ స్టేషన్, అక్కడికి దగ్గర్లోని పోలీస్ వాహనాలకు కంట్రోల్ రూం నుండి ఆటోమేటిక్‌గా ఫోన్‌కాల్ వెళుతుంది.

• జి.పి.ఎస్. అమర్చిన పోలీస్ రక్షణ వాహనాల్లోని 'మొబైల్ డేటా టెర్మినల్' ద్వారా ఆపదలో ఉన్న మహిళలు ఉన్న చోటికి చేరుకోవచ్చు.

• యాప్ ద్వారా 100 లేదా 112 నెంబర్లకు సహాయం కోసం ఫోన్ కూడా చేయవచ్చు.

• దగ్గర్లోని సురక్షిత ప్రాంతాల వివరాలు, దగ్గర్లోని పోలీస్ స్టేషన్‌కు వెళ్ళేందుకు నావిగేషన్‌లు, అత్యవసర సమయాల్లో చేయాల్సిన ఫోన్ నెంబర్లు, రోడ్డు భద్రత ఆప్షన్లు వంటివి ఈ యాప్‌లో అందుబాటులో ఉన్నాయి.

బాల్య వివాహాల నిషేధ చట్టం, 2006:

ఈ చట్టం ప్రకారం ఇరవై ఒక్క సంవత్సరాలు దాటని మగ పిల్లవాడికి, పద్దెనిమిది సంవత్సరాలు దాటని ఆడపిల్లలకు వివాహం చేయడం నిషేధం అని మనకు తెలుసు. అయితే ఆ వివాహాన్ని జరిపించిన పిల్ల తల్లిదండ్రులు, పిల్లవాని తల్లిదండ్రులే కాక ఆ వివాహాన్ని దగ్గరుండి జరిపించిన వారు, హాజరయినవారు కూడా శిక్షార్హులే.

మనం గుర్తుంచుకోవలసిన అంశాలు:

- ఈ చట్టం జమ్మూ, కాశ్మీర్ రాష్ట్రాలకు తప్పితే దేశమంతటికీ వర్తిస్తుంది.
- ఈ నేరం చేసినవారికి పదిహేను రోజుల సాధారణ జైలుశిక్ష లేక వేయి రూపాయల జరిమానా లేక రెండు విధించవచ్చు.
- ఒకవేళ ఇరవై ఒక్క సంవత్సరాలు దాటిన పురుషుడు పద్దెనిమిది సంవత్సరాలు దాటని బాలికను వివాహం చేసుకుంటే ఈ చట్టప్రకారం మూడు నెలల సాధారణ జైలుశిక్ష, జరిమానా విధిస్తారు.
- ఈ చట్టం ప్రకారం ఎవరైనా నేరారోపణ చేయాలనుకుంటే ఆ వివాహం జరిగిన సంవత్సరం లోపునే ఫిర్యాదు చేయాలి.
- ఎక్కడైనా, ఎవరైనా బాల్య వివాహం జరుగుతున్నట్లు తెలిస్తే, దానిని ఆపడానికి గాను ఈ చట్టం కింద సివిల్ కోర్టును ఆశ్రయించి ఆ వివాహాన్ని ఆపమని ఇంజక్షన్ ఉత్తర్వులు పొందవచ్చు. స్వచ్ఛందసంస్థలు కూడా తమ దృష్టికి వచ్చిన బాల్య వివాహాలను ఆపడానికి కోర్టుకు వెళ్ళవచ్చు.
- బాల్య వివాహం ఆపించడానికి కోర్టు ఉత్తర్వులు ఉన్నవని తెలిసీ, దానిని ఉల్లంఘిస్తే మూడు నెలల వరకు జైలుశిక్ష వేయి రూపాయల జరిమానా లేక రెండు విధించవచ్చు.
- అన్నిటికంటే ముఖ్యమైన విషయం హిందూ వివాహ చట్టం ప్రకారం ఒకసారి వివాహమైన తరువాత అది బాల్య వివాహమైనా కూడా "ఆ వివాహం చెల్లదు" అనడానికి వీలులేదు. వారిద్దరూ భార్యాభర్తలుగానే పరిగణింపబడతారు.
- ఈ చట్టంలో విప్లవాత్మక మార్పుగా 1976లో వచ్చిన ఒక సవరణను చెప్పుకోవచ్చు. పదిహేనేళ్ళలోపు అమ్మాయికి వివాహం జరిగితే, ఆమె మేజర్ అయిన తరువాత తన వివాహాన్ని రద్దుచేసుకునే హక్కును కల్పించారు. ఇది ముస్లిం మతానికి చెందిన ఆడపిల్లలకు కూడా వర్తిస్తుంది.
- హిందూ వివాహ చట్టం కూడా వివాహానికి అర్హతగా పెళ్ళికొడుకు 21 సంవత్సరాలు దాటి ఉండాలని, పెళ్ళి కూతురుకు 18 సంవత్సరాలు దాటాలని చెపుతుంది.

బాల్య వివాహ నేరానికి విధించే శిక్షలు:

- 18 సం॥ దాటిన యువకుడు 18 సం॥లు దాటని బాలికను వివాహం చేసుకుంటే అతడికి 2 సం॥ల పాటు కఠినమైన జైలుశిక్ష లేదా లక్ష రూపాయల జరిమానా లేదా రెండూ విధించే అవకాశాలు ఉన్నాయి.
- ఎవరైనా బాల్య వివాహం జరిపిస్తే లేదా జరిగేలా బలవంతం చేసేవారికి 2 సం॥ల జైలుశిక్ష లేదా లక్ష రూపాయల జరిమానా లేదా రెండూ విధించే అవకాశాలు ఉన్నాయి.
- తల్లిదండ్రులు లేదా సంరక్షకులు లేదా సంస్థ యొక్క సభ్యుడు లేదా పిల్లల బాధ్యత తీసుకున్న సంరక్షకులు బాల్య వివాహాలను ప్రోత్సహించినా, అనుమతించినా లేదా బాల్య వివాహం ఆపేందుకు నిర్లక్ష్యంగా వ్యవహరించినా, బాల్య వివాహంలో పాల్గొన్నా 2 సం॥ల జైలుశిక్ష లేదా లక్ష రూపాయల జరిమానా లేదా రెండూ విధించే అవకాశాలు ఉన్నాయి.

గృహ హింస చట్టం-2005:

- మహిళల ఆరోగ్యం, భద్రత లేదా శ్రేయస్సుకు హాని కలిగించడం, మహిళలను శారీరకంగా, మానసికంగా బాధించడం, వరకట్నం కోసం డిమాండ్ చేయడం, లైంగిక వేధింపులకు గురిచేయడం, అశ్లీల విషయాలను చూడడానికి బలవంతం చేయడం, కట్నం ఇవ్వనందుకు లేదా మగపిల్లలు పుట్టనందుకు మాటలతో అవమానించడం, నచ్చిన వ్యక్తిని వివాహం చేసుకోకుండా నిరోధించడం, ఇంటి నిర్వహణకు డబ్బు ఇవ్వకపోవడం, స్త్రీని ఉద్యోగం చేయకుండా నిరోధించడం, స్త్రీ ధనం క్రింద వచ్చిన వస్తువులను తన అనుమతి లేకుండా దొంగిలించడం, అమ్మివేయడం, జీతం లేదా ఆదాయం బలవంతంగా తీసుకోవడం మొ॥ గృహహింస చట్టం క్రిందకి వస్తాయి.
- తల్లి, సోదరి, భార్య, వితంతువు లేదా భాగస్వామ్య ఇంటిలో నివసించే భాగస్వాములు అయిన మహిళలందరికీ ఈ చట్టం వర్తిస్తుంది.

ఎవరు ఫిర్యాదు చేయవచ్చు?

- ఒక వ్యక్తి గృహహింసకు పాల్పడినట్లు ఆరోపించే ఏ మహిళ అయినా ఫిర్యాదు చేయవచ్చు.
- గృహ హింస చట్టం ప్రకారం పిల్లలకి ఉపశమనం లభిస్తుంది. అటువంటి పిల్లల తల్లి తన మైనర్ పిల్లల తరపున (ఆడ, మగ అయినా) దరఖాస్తు చేసుకోవచ్చు. తల్లి తనకోసం కోర్టుకు దరఖాస్తు చేసుకున్న సందర్భాల్లో పిల్లలను సహ దరఖాస్తుదారులుగా కూడా చేర్చవచ్చు.

ఎవరిపై ఫిర్యాదు చేయవచ్చు?

- స్త్రీతో గృహ సంబంధంలో ఉన్న మగవారు
- భర్త లేదా మగ భాగస్వామి యొక్క బంధువులు (ఆడ మరియు మగ)

పోలీసు అధికారి/ప్రొటెక్షన్/మేజిస్ట్రేటుకు ఫిర్యాదు చేయవచ్చు

బాధితులకు ఈ చట్టం ప్రకారం ఉన్న హక్కులు:

- గృహహింస చట్టం క్రింద గుర్తించబడిన రిలీఫ్ లేదా సహాయ కార్యక్రమాలకై దరఖాస్తు చేసుకోవచ్చు. అవేవనగా రక్షణ, ఆర్థిక ఉపశమనం, నిందితులను ఆరెస్టు, నివాసం ఉండేందుకు లేదా గృహ నిర్వహణకు అవసరమయ్యే మొత్తాన్ని పొందేలా ఉత్తర్వులకై దరఖాస్తు చేసుకోవచ్చు.
- బాధితులు ప్రొటెక్షన్ ఆఫీసర్‌ను సంప్రదించి సహాయం కోరవచ్చు.
- బాధితులు ఉచిత న్యాయ సహాయం కోసం అడగవచ్చు.
- బాధితులు సాధారణ చట్టం ప్రకారం క్రిమినల్ ఫిర్యాదు కూడా చేయవచ్చు.

అదనంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నియమించిన ఆశ్రయ గృహాలు మరియు ఆసుపత్రులలో బాధితులు నివాస మరియు వైద్య సహాయం పొందవచ్చు. ఇందుకు బాధితులు నేరుగా సంప్రదించవలసిన అవసరం లేదు, ప్రొటెక్షన్ ఆఫీసర్ లేదా సర్వీస్ ప్రొవైడర్ ద్వారా సంప్రదించవచ్చు.

వరకట్న నిషేధ చట్టం, 1961:

వరకట్నం అంటే ఏమిటి?

ప్రత్యక్షంగా కాని పరోక్షంగా కాని ఇచ్చిన లేక ఇస్తానని ఒప్పుకునే ఆస్తి లేక విలువైన వస్తువులను కట్నం అంటారని నిషేధ చట్టం 1961 చెబుతుంది.

- ఏ వ్యక్తి అయినా కట్నం ఇచ్చినా, తీసుకున్నా, కట్నం ఇవ్వడానికి ప్రోత్సహించినా, కట్నం తీసుకోవడానికి ప్రోత్సహించినా అది నేరం అవుతుంది. దానికి అయిదు సంవత్సరాలు తక్కువకాకుండా జైలు శిక్ష, 15,000 రూపాయలు తక్కువకాకుండా జరిమాన లేక కట్నం విలువ ఎంత ఉందో అంత జరిమానా విధిస్తారు.
- ఎవరైనా పెళ్ళి కూతురి నుండి కాని ఆమె తల్లిదండ్రుల నుండి కాని లేక ఇతర బంధువుల నుండి కాని కట్నం డిమాండ్ చేస్తే అది నేరం. దానికి ఆరు నెలల జైలుశిక్ష ఉంటుంది. అది కొన్ని సందర్భాలలో 2 సంవత్సరాల వరకు కూడా పొడిగించవచ్చు. అదనంగా పదివేల రూపాయల జరిమానా కూడా విధించవచ్చు.
- దిన పత్రికలలో కాని, ఇతర ప్రచార సాధనాలలో కాని పెళ్ళికి కట్నం ఇస్తానని కాని, తీసుకుంటానని కాని ప్రకటించడం నేరం. దీనికి ఆరు నెలల వరకు జైలుశిక్ష విధిస్తారు. ఈ శిక్ష అయిదు సంవత్సరాల వరకు కూడా పొడిగిస్తారు లేక పదిహేను వేల రూపాయల వరకు జరిమానా విధిస్తారు.
- కట్నం తీసుకున్న వ్యక్తి

  ఎ. ఆ కట్నాన్ని పెళ్ళికి ముందే తీసుకుంటే పెళ్ళి జరిగిన తేదీ నుండి మూడు నెలల లోపల

  బి. ఆ కట్నానికి పెళ్ళి జరిగేటప్పుడు కాని తర్వాత కాని తీసుకుంటే తీసుకున్న సమయం నుండి మూడు నెలల లోపల

  సి. భార్య మైనర్‌గా ఉన్నప్పుడు కట్నాన్ని తీసుకున్నట్లైతే ఆమెకు పద్దెనిమిది సంవత్సరాలు రాగానే ఆ కట్నం మొత్తాన్ని భార్యకు లేక ఆమె వారసులకు ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. ఆ విధంగా ఇవ్వకపోతే నిందితునికి

ఆరు నెలల నుండి రెండు సంవత్సరాల వరకు జైలు శిక్ష లేదా అయిదు వేల రూపాలయ నుండి పదివేల రూపాయల వరకు లేదా రెండూ కూడా విధించవచ్చు.

- బాధితురాలు లేక ఆమె తల్లిదండ్రులు లేక బంధువులు లేక గుర్తింపు పొందిన సంక్షేమ సంస్థ ఏదైనా ఒక వ్యక్తి కట్నం అడుగుతున్నాడని ఫిర్యాదు చేయవచ్చు.

పని ప్రదేశంలో మహిళలపై లైంగిక వేధింపుల (నివారణ, నిషేధం మరియు పరిష్కార) చట్టం-2013:

పని ప్రదేశాలలో మహిళలపై లైంగిక వేధింపుల వలన మహిళల యొక్క సమానత్వ మరియు స్వేచ్ఛ హక్కులకు భంగం వాటిల్లుతుంది. సురక్షితం కాని పని వాతావరణాన్ని మహిళలలో ఉపాధి వైపు ఆసక్తిని తగ్గిస్తుంది. తద్వారా వారి సామాజిక సామాజిక మరియు ఆర్థిక సాధికారత దెబ్బతింటుంది. ఈ పరిమాణాల్ని అరికట్టేందుకు రూపొందించినదే "పని ప్రదేశంలో మహిళలపై లైంగిక వేధింపుల (నివారణ, నిషేధం మరియు పరిష్కార) చట్టం-2013. 23 ఏప్రిల్, 2013న రాష్ట్రపతి ఆమోదం పొందిన ఈ బిల్లు 9 డిసెంబర్ 2013న చట్టంగా మారి అమలులోనికి వచ్చింది.

చట్టం యొక్క ప్రధాన లక్షణాలు:

- ఈ చట్టం ప్రకారం పనిచేస్తున్న కార్యాలయాలలో మహిళలు ఎదుర్కొంటున్న లైంగిక వేధింపులకు సంబంధించిన ఫిర్యాదుల పరిష్కారానికి ఒక యంత్రాంగాన్ని ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది.
- ఈ చట్టం తప్పుడు లేదా హానికరమైన ఆరోపణలకు వ్యతిరేకంగా మహిళలకు రక్షణకు అందిస్తుంది.
- మహిళ వయస్సు లేదా ఉపాధి స్థితిలో సంబంధం లేకుండా వ్యవస్థీకృత లేదా అసంఘటిత రంగాలలో, ప్రభుత్వ ప్రైవేటు మరియు ఖాతాదారులు, వినియోగదారులకు మరియు గృహ కార్మికులుగా ఉన్న మహిళలకు సైతం ఈ చట్టం ప్రకారం రక్షణ పొందే హక్కు ఉంది.
- ఈ చట్టం క్రింద ఫిర్యాదులపై విచారణ ప్రక్రియ గోప్యంగా ఉండాలి. గోప్యతను ఉల్లంఘించినవారికి 5000/-ల జరిమానా విధించబడుతుంది.
- 10 లేదా అంతకంటే ఎక్కువమంది ఉద్యోగులతో నిర్వహించబడుతున్న ప్రతి కార్యాలయంలో అంతర్గత ఫిర్యాదుల కమిటీ తప్పనిసరిగా ఉండాలి.
- కార్యాలయాలను నిర్వహిస్తున్న యజమానులు తమ కార్యాలయాలలో లైంగిక వేధింపులకు వ్యతిరేకంగా సంస్థ విధానాలను అభివృద్ధి చేయాలి మరియు ఉద్యోగులకు లైంగిక వేధింపుల నిషేధాన్ని గూర్చి అవగాహనా కార్యక్రమాలు, శిక్షణా తరగతులు నిర్వహించాలని ఈ చట్టం సూచిస్తుంది.
- చట్టం యొక్క నిబంధనలను ఉల్లంఘించిన యజమానులకు 50,000/- వరకు జరిమానా విధించ బడుతుంది. పదేపదే ఉల్లంఘిస్తే అధిక జరిమానాలు మరియు కార్యాలయ నిర్వహణ లైసెన్సు రద్దు వంటి వాటికి దారితీయవచ్చు.
- పాఠశాలలు మరియు కళాశాలలోని విద్యార్థులతో పాటు ఆసుపత్రులలోని రోగులు కూడా ఈ చట్టం క్రిందకి వస్తారు.

- ఫిర్యాదు అందిన 90 రోజులలోగా విచారణ పూర్తి చేసేందుకు కమిటీ ఉంటుంది. విచారణ తర్వాత నివేదిక యజమాని లేదా జిల్లా అధికారికి పంపబడుతుంది, వెంటనే ఆతర్వాత 60 రోజుల్లోగా నివేదికపై చర్యలు తీసుకోబడతాయి.

మహిళల యొక్క అసభ్య ప్రాతినిధ్య (నిషేధ) చట్టం, 1986:

మహిళల అసభ్య ప్రాతినిధ్యం అంటే ఏమిటి?

స్త్రీని తన రూపం లేదా శరీరం లేదా శరీరంలోని ఏదైనా భాగాన్ని అసభ్యంగా చిత్రీకరించడం లేదా వర్ణించడం, మహిళలను అవమానించడం వారిని మానసికంగా గాయపరచడం వంటివి మహిళల అసభ్య ప్రాతినిధ్యం క్రిందికి వస్తాయి.

మహిళలను అసభ్యంగా చిత్రీకరించే నేరాలు పెరుగుతున్నాయా?

- ప్రింట్ మీడియా విషయంలో ఇటువంటి కేసులు తగ్గినప్పటికీ, ఆన్‌లైన్ మీడియా సామాజిక మాధ్యమాల ద్వారా ఆన్‌లైన్ అశ్లీల కేసుల సంఖ్య విపరీతంగా పెరిగాయి. మహిళలను లక్ష్యంగా చేసుకుని ట్రోల్స్ సోషల్ మీడియాలో విస్తృతంగా మారాయి.

మహిళల అసభ్య ప్రాతినిధ్య (నిషేధ) చట్టం, 1987 లోని నిబంధనలు:

- 1986లో రాజ్యసభలో మహిళల అసభ్య ప్రాతినిధ్యానికి వ్యతిరేకంగా బిల్లును ప్రవేశపెట్టారు. బిల్లు ఆమోదం కోసం చేపట్టిన మహళా ఉద్యమం తర్వాత అక్టోబర్ 1987 నుండి ఈ బిల్లు చట్టంగా మారింది.
- ప్రకటనలు, ప్రచురణలు, రచనలు, పెయింటింగ్‌లు లేదా బొమ్మల ద్వారా మహిళలను అసభ్యంగా చిత్రీకరించడాన్ని ఈచట్టం నిషేధిస్తుంది.
- అన్ని రకాల మీడియా మరియు ప్రచురణలను ఈ చట్టం పరిధిలోనికి తీసుకువచ్చేందుకు ఈ చట్టానికి జాతీయ మహిళా కమీషన్ 2009లో మార్పులు చేసింది. 'మహిళల అసభ్య ప్రాతినిధ్య (నిషేధ) బిల్లు-2012లో రాజ్యసభలో ప్రవేశపెట్టారు. ఈ బిల్లు ఇంకా ఆమోదించబడలేదు.

2012 సవరణలు / ప్రతిపాదనలు:

- ప్రింట్ మీడియా, డిజిటల్ మీడియాతో పాటు ఎలక్ట్రానిక్ మోడ్లను కూడా ఈ చట్ట పరిధిలోనికి తీసుకురావాలి.
- సైన్స్, సాహిత్యం, పురాతన స్మారక చిహ్నాలు లేదా దేవాలయాలలోని శిల్పాలకు ఈ చట్టం వర్తించదు.
- ఒకసారి చట్టం అమలులోనికి వచ్చాక ప్రకటనలు సైతం దీని పరిధిలోనికి వస్తాయి.

శిక్ష:

- మొదటి ఉల్లంఘనకు కనీసం 3 సం॥ల జైలుశిక్ష, లక్ష రూ॥ జరిమానా
- మరలా పునరావీతం చేస్తే 7సం॥ల వరకు జైలుశిక్ష, 5 లక్షల వరకు జరిమానా

- **ది ఈక్వల్ రెమ్యునరేషన్ యాక్ట్, 1976:**

స్త్రీ పురుషులిరువురికీ సమాన పనికి సమాన వేతనం ఇవ్వాలని ఈ చట్టం చెబుతోంది. స్త్రీలను ఉద్యోగాల్లో తీసుకోవడంలో వివక్ష ఉండకూడదని ఈ చట్టం చెబుతోంది.

- **మెటర్నిటీ బెనిఫిట్ యాక్ట్ 1961:**

ప్రసూతి సౌకర్యాల చట్టం 1961, ఎంప్లాయిస్ స్టేట్ ఇన్స్యూరెన్స్ చట్టం 1948, ఈ రెండూ పనిచేసే స్త్రీలకు ప్రసూతి సౌకర్యం కల్పిస్తాయి. అయితే స్త్రీలను చాలామంది కాజువల్, టెంపరరీ వర్కర్లుగా తీసుకోవడం వలన వారికి సౌకర్యాలు అందడం లేదు.

- **లింగ నిర్ధారణ (రద్దు) చట్టం 1971:**

పుట్టబోయే బిడ్డ ఆడపిల్ల అని తెలియగానే అబార్షన్ చేయించడం ఇండియాలో సర్వసాధారణం. 1971 వరకూ ఇండియన్ పీనల్ కోడ్ అబార్షన్‌ను శిక్షార్హంగా చూసింది. చివరకు మెడికల్ టర్మినేషన్ ఆఫ్ ప్రెగ్నెన్సీ యాక్ట్ 1971 లో చేసింది.

మహిళల హక్కుల పరిరక్షణ నిమిత్తం ఏర్పాటు చేయబడిన వివిధ కమీషన్ ల వివరాలు

జాతీయ యస్సీ కమీషన్
Toll Free : **1800118888**
Email : chairman-ncsc@nic.in

జాతీయ యస్టీ కమీషన్
Toll Free No. **1800-11-7777**
Email :ananta.nayak@ncst.nic.in

జాతీయ మహిళా కమీషన్
Toll Free No. **7827170170**
Email :ncw@nic.in

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ యస్సీ కమీషన్
Phone: 9959486026

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ యస్టీ కమీషన్
Phone:8179695118

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ మహిళా కమీషన్
Phone: 0863-2329090
Email : apwomenscommission@gmail.com
Women Help line number : **1091**